

Mickey Gjerris

Fra ethvert levende væsen udgår *en bøn om at hjælpe det igennem livet*

Mennesket indgår i et socialt fællesskab med alle levende væsener. Derfor er vi indfældet i hinandens liv, og vi er i et fællesskab med de andre levende væsener på planeten og den natur, der bærer vores og deres liv. Et fællesskab, der også bærer og nærer vores tilværelse. Det skriver **Mickey Gjerris**, lektor i bioetik, mere om i denne artikel.

Tekst Mickey Gjerris

Fotos Scanpix

de fleste af os ved godt, at vi ikke ville kunne klare den uden de andre. At vi er dybt afhængige af, at de andre tager imod os, tager sig tid til os og giver os en plads

iblandt dem. På samme måde ved vi også godt, at de andre er afhængige af os. At vi altid har magt over den anden.

Det kan være meget eller lidt – men magten er der altid. Vi er medbestemmende for, hvordan den andens liv bliver. Vi ved det godt – men det er ikke altid rart at tænke på. Både ansvar og afhængighed kan bedre håndteres i mindre doser. Så vi nedskriver det til det overskuelige, hvor det ikke kræver os så meget og ikke minder os så meget om vores sårbarhed.

Som den danske teolog Løgstrup skrev, så lever vi vores liv i interdependens – i gensidig afhængighed.

Det er ud af denne afhængighed, at vores blik for det etiske vokser. Vores blik for, at som vi selv er sårbare og dødelige, er de andre det også.

Vores blik for, at det gør en forskel, om vi bruger den magt, som vi står med til at hjælpe eller skade den anden. Vores blik for, at vores tilværelse med hinanden først og fremmest er en etisk tilværelse. En tilværelse, hvor vi skal gøre en forskel til det gode for de andre (Løgstrup, 1956).

En del af virkeligheden

Vi lever sammenvævede liv. Skal man således sige noget om, hvad et menneske er, så må det første være, at man ikke kan forstå et menneske uden at forstå de sociale sammenhænge, som hun lever i.

Vi er ikke atomer, der tumler hvileløse rundt i et tomt univers for en gang i mellem at støde ind i en anden og blive stødt bort igen, uforandrede og alene. Vi er en del af en større social virkelighed – vi påvirker og påvirkes. Selv dem, der sidder og lider under deres ensomhed, er en del af dette fællesskab. De påvirkes af vores manglende evne til at tage imod

dem – og vi burde blive påvirket af det samme.

Vi er imidlertid ikke kun en del af et socialt fællesskab. På samme måde som vi lever indfældet i hinandens liv, er vi indfældet i et fællesskab med de andre levende væsener på planeten og den natur, der bærer vores og deres liv. Et fællesskab, der også bærer og nærer vores tilværelse. Hver dag giver solens lys energi til millioner af processer på planeten, der i sidste ende gør, at der er luft, vand, mad, lys og liv til os. Fysisk ville vi ikke klare os længe uden de myriader af såkaldte ecosystem services, som Jorden stiller til rådighed for os og andre livsformer kvit og frit.

Menneskefikseret natursyn

At vi er afhængige af planeten for vores fysiske overlevelse er – ligesom den sociale interdependens – ingen hemmelighed. I årtusinder levede mennesket i denne bevidsthed og gav udtryk for taknemmelighed og håb og frygt overfor dette fællesskab og magten bag det gennem religionerne.

Med de monoteistiske religioner begyndte landet og verden imidlertid at forsvinde ud af store dele af den kollektive bevidsthed. Det er der mange og lange forklaringer på. Her rækker det at sige, at kristendommen virkningshistorisk set bærer en del af ansvaret for det natursyn, som præger vores kultur den dag i dag (Wolf 1997).

Det natursyn, som kort kan beskrives med ordet antropocentrisk (menneskefikseret), hævder grundlæggende, at kun mennesket har etisk betydning. Alt andet kan behandles som ressourcer, der er til for menneskets skyld. I takt med at konsekvenserne af den forbrugs- og vækstorienteede verdensorden er gået op for os, er dette synspunkt kommet under stigende kritik.

Der er i dag udbredt videnskabelig enighed om, at vi står foran en række alvorlige kriser med hensyn til klima, fødevarer, natur og energi (Det Etiske Råd, 2012). Alle kan for mig at se føres tilbage til det antropocentriske natursyn, der har

forhindret os i at udvikle en varsomhed i vores forhold til naturen.

Det teknologiske fix

Nu kan man hævde, at det antropocentriske natursyn i sig selv ikke nødvendigvis burde føre til total ligegyldighed med naturen. Som livsgrundlag og ressource er der i sig selv grund til at tage vare på naturen.

Menneskets interesse i selv at overleve burde føre til, at vi behandlede naturen, så der også er til i morgen. Med udgangspunkt i en sådan langsigtet egoisme har den vestlige verden siden 1990'erne forsøgt at indrette sig bæredygtigt.

På trods af at det er svært at argumentere imod, at bæredygtighed er en god ide, er begrebet i dag næsten tomt for mening, da det anvendes på så forskellige måder og om så indlysende ubæredygtige produktionsformer, at de fleste i dag kun har et skævt smil eller hovedrysten til overs for begrebet. Hvis bæredygtighed er langsigtet egoisme, så lever vi i dag på en kortsigtet egoisme i håbet om, at der vil vise sig en form for løsning på længere sigt. Et teknologisk fix, der kan fjerne problemerne og sikre, at vi kan fortsætte med vores nuværende livsstil.

Modsætningen til egoisme er næstekærlighed eller altruisme. Der, hvor man handler for den andens skyld uden hensyntagen til en selv. For mange er det blevet overskriften for den kamp, som står mellem menneske og natur i dag. Der er dem, der kun vil tage hensyn til sig selv og dem, der mener, at mennesket bør ofre sig for naturen. Naturbeskyttelse, klimaansvarlighed og varsomhed over for dyrs velfærd ses som værende i modsætning til individets egeninteresse.

Der tales om moralsk ansvarlighed over for natur, klima og dyr, og man får fornemmelsen af, at mennesket fra naturens side er et væsen, hvis eneste drift er at forbruge så mange ressourcer på så kort tid som muligt.

Det eneste, der kan stoppe denne bersærkergang, er kulturen, forstået som

Vi er dem, der kan finde hvile og ro under et træ, glæde i et solstrejf, energi i en storm, irritation i en regnbyge og værdsætte den uendelige skønhed og tragedie, som livet i fællesskab med resten af planeten udtrykker.

moralsk tilbageholdenhed bundet op på en etisk forpligtelse til ikke at ødelægge det, som ikke er os selv.

Kortsigtet egosime

Jeg er for så vidt ganske enig i, at der eksisterer sådan en forpligtelse. Fra ethvert levende væsen udgår en bøn om at hjælpe det igennem livet, hvad det så end går ud på.

Og fra ethvert økologisk system rejser der sig en etisk fordring om at tage vare på det, som er blevet givet og ikke gøre os til herrer over det.

Men ser man kun diskussionen om, hvordan mennesket bør leve i forhold til naturen som en diskussion mellem mere eller mindre kortsigtet egoisme og en moralsk evne til at ofre sine egne interesser, bliver diskussionen forskruet. Modsætningen mellem menneske og natur er en falsk modsætning. Det at tage vare på den anden og det andet er ikke at miste sig selv, men at finde hjem.

På samme måde som vi er afhængig af andre mennesker for at klare den, så er

vi afhængige af naturen. Og på samme måde, som andre mennesker ikke kun er en ressource, vi kan trække på, men mennesker, som vi forbindes til i gensidig kærlighed, og hvem vi holder af og undertiden endda elsker for deres egen skyld, så er verden og universet også en kilde til glæde og næring af sindet, netop fordi det er mere end end fysisk ressource.

Økopsykologien har åbnet vores øjne for menneskets mentale afhængighed af at møde naturen som andet og mere end et udtryk for vores egne behov.

Og en dybdeøkologisk naturtænkning åbner op for en forståelse af menneskets liv som så tæt sammenvævet med naturen, at det ikke giver mening at skelne mellem os og den. Vi er den - fuldt og helt og først i anerkendelsen af det, begynder vi at finde ud af, hvem vi virkelig er (Abram, 1996).

Knudemennesket

Et menneske er en knude af sammenhænge. Alt for længe har vi kun haft blik

for de sociale sammenhænge, som er en uløselig del af denne knude, men med natur- og klimakrisen er der kommet en voksende filosofisk og religiøs interesse for at udfolde, hvordan naturens sammenhænge også er en uløselig del af os.

Hvordan vi kun kan forstå mennesket, hvis vi ser det som en del af naturen, der fysisk, mentalt og eksistentielt er dybt vævet ind i denne verdens sammenhænge i stedet for en fremmed, der tilfældigvis er kommet forbi.

Vi har hjemme her. Vi er den del af denne klode, der har fået evnen til at gå oprejst og blive forundrede over verdens gru og skønhed.

Vi har fået ordene til at lovprise universet og evnen til at være bekymrede for, om vi klarer den i morgen. Men først og fremmest er vi dem, der hører til her. Vi er dem, der kan finde hvile og ro under et træ, glæde i et solstrejf, energi i en storm, irritation i en regnbyge og værdsætte den uendelige skønhed og tragedie, som livet i fællesskab med resten af planeten udtrykker.